

komt, breekt het door de wet heen, zooals de bloemknop uit haar hulsels breekt.¹⁵⁾ Wat dit gebod dan inhoudt, laat zich niet zeggen. Het kan nog minder in een voorschrift vastgelegd.¹⁶⁾ God blijft vrij in Zijn gebieden. Wij kunnen nooit van te voren weten, wat Hij eischen zal. Zijn gebod kan slechts in de actualiteit van het hooren vernomen worden. Wij zouden de gehoorzaamheid afbreken, wanneer wij het gebod ons dachten als iets, dat voor altijd gegeven is en dat wij nu van geval tot geval kunnen toepassen. Even universeel als het is, even individueel is het tegelijk.¹⁷⁾ Het is onbepaald-persoonlijk en concreet. God vraagt nooit iets in 'talgemeen. Hij vaardigt geen proclamaties uit en stelt geen programma's op. Hij gebiedt nooit in 't blinde weg, het verder afwach- tend, wie er naar hooren zal. Hij spreekt ons altijd persoonlijk aan: Ik ben de Heere u w God; Ik heb u bij u w naam geroepen. Hij gebiedt altijd aan mij, aan ons, aan u, aan een bepaalden persoon, en dan altijd weer iets bepaalds.¹⁸⁾ Want al weten wij, dat er slechts één plicht is, name- lijk de liefde tot God, die wij aan onzen naasten hebben te bewijzen, toch kan en mag de liefde nooit een beginsel bij ons worden. Wij moeten voor de vrije liefde Gods vrij blijven. Hij blijft ook in Zijn liefde onzen Heer, die zelf ons zeggen moet, wat „hier“ en „nu“ liefhebben beteekent. Het gebod Gods wordt steeds onder vier oogen ge- geven.¹⁹⁾ Hij zegt tot ons: Kom tot Mij in 't ge- loof, en doe dan den eerstvolgenden stap, dien ge nu pas kunt zien.²⁰⁾

7. Door deze onderscheiding en tegenstelling tusschen het gebod aan den eenen kant en de ordeningen of de wet anderzijds, voert Brunner volop het dualisme, ja de antinomie in zijn ethiek in.

God verkeert met Zichzelf in tegenspraak. Want als Schepper eischt Hij erkenning van —, en schikking onder de ordeningen, en als Verlosser eischt Hij de niet-erkenning ervan, maar een nieuw doen met het oog op Zijn komend Godsrijk.²¹⁾

De wereld verkeert met zichzelf in tegenspraak. Want er is niets werkelijks in haar, dat God niet tegelijk wil en niet wil.²²⁾

De christen verkeert in eidelooze antinomie of tegenstrijdigheid. Want uit gehoorzaamheid jegens God moet hij de wet volbrengen, hoewel ze heele- maal niet Gods wil uitdrukt. En terwijl hij aldus de wet — uit gehoorzaamheid jegens God — houdt, brengt hij juist aan God de echte en ware gehoorzaamheid niet. Want legaliteit, wettischheid en gehoorzaamheid der liefde sluiten elkander uit.²³⁾

Aan den eenen kant leeft hij uit zijn roeping. Hij volbrengt alles waartoe God hem roept, uit liefde. Dit is zijn goddelijk beroep. Een christe- lijke schoenmaker b.v. onderscheidt zich niet hierin, dat hij zijn vak behoorlijk en eerlijk uit- oefent; maar dat hij iets bijzonders doet, wat anderen niet doen. Hij koopt niet altijd waar het 't voordeel is. Hij verkoopt ook niet altijd zoo duur het slechts kan. Maar hij is er op uit, om zijn vak met zijn liefde te doorbreken en zoo zijn naaste te dienen en goed voor hem te zijn.²⁴⁾ Doch anderzijds heeft een christen niet minder, evenals alle andere menschen, zijn ambt en zijn ambtspligten, die vooral insluiten dat hij zich in de gebondenheid der wettische verordeningen invoegt.²⁵⁾

Zoo is hij dan zoowel revolutionair als con- servatief. Hij kan nu eenmaal niet buiten —, maar moet wel in deze wereld het gebod Gods volbrengen. De werkelijkheid, zooals zij door God als Schepper geworden is, vormt de plaats, den bodem waarop de christen handelen moet; en in zooverre is hij conservatief. Maar de wil van God als Verlosser roept hem tegelijk om heel deze bestaande werkelijkheid te doórbreken, en daarom is hij revolutionair.²⁶⁾

E. D. KRAAN.

15) t. a. p., 127.

16) t. a. p., 106—107.

17) t. a. p., 102—103.

18) t. a. p., 182.

19) t. a. p., 102—103.

20) t. a. p., 98. Merkwaardige overeenkomst met dit alles vertoont de beginselverklaring der C.D.U. (o.a. te vinden in De Strijder, 10e jrg. no. 22), waarin ook enkel van het gebod der liefde wordt gesproken, en waarin men zich aandient als de organisatie van hen, die in deze wereld met woord en daad getuigen van wat zij in de concrete situatie van dezen tijd als de eischen Gods zien; en die streven naar een radicale her- vorming van het wereldleven in de richting van de verwezen- lijking dezer eischen. (Cursiveering van mij, E. D. K.) Ds J. J. Buskes Jr. heeft dan ook erkend (De Christendemocratie, 11e jrg. no. 1), dat de beginselverklaring der C.D.U. Bar- thiaans gewaardeerd wordt, en dat het verschil tusschen hem en ons vooral het openbaringsbegrip raakt. Met Barth wil hij niet weten van een stel beginselen uit den bijbel afgeleid, waarin wij Gods Woord in handen zouden hebben en die door ons gehanteerd kunnen worden. Gods gebod wordt altijd door God gegeven in het heden, in de concrete situatie van den tijd. Zie ook Dr K. Schilder „Geen duimbreed“! 62 v.v.

21) t. a. p., 192.

22) t. a. p., 110.

23) t. a. p., 126.

24) t. a. p., 182, 237, 242.

25) t. a. p., 206.

26) t. a. p., 212—213.

UIT DE SCHRIFT

Vervulling, die om vervulling roept.

En Hij zeide tot hen: Ik heb grootelijks be- geerd, dit Pascha met u te eten, eer dat Ik lijde; want Ik zeg u, dat Ik niet meer daarvan eten zal, totdat het vervuld zal zijn in het Koninkrijk Gods. Luk 22:15, 16.

Als de Heiland het Heilig Avondmaal instelt, zet Hij oud en nieuw naast elkander. Hij spreekt van een nieuw verbond in zijn bloed.

Het oude gaat voorbij. Bedoelde Hij daarmee, wat wij graag benoemen als het „Oude Verbond“: de geschiedenis der Gods-Openbaring van Mozes tot op den Christus?

Maar dan zou Abraham zijn uitgeschakeld, en Adam, zijn vader.

En hoe zou Christus dan spreken gaan van het nieuw drinken van den wijn in het Koninkrijk zijns Vaders? Dat wijst naar zijn heerlijkheid vooruit. Naar het nieuwe Paradijs, waar de brui- loft des Lams wordt gevierd.

Dus moet dit woord van het oud verbond terug- grijpen naar het oude Paradijs, waar een verbond verbroken werd, dat in Christus zal worden her- steld. In Christus' dood het nieuwe verbond.

Zeker, dat heeft zijn afkondigingen gehad. Tot Adam al direct. Tot Abraham en de aartsvaders daarna. En tot Israëls volk in de „offeranden en andere ceremoniën der Wet“ (H. C., Zo. 6.)

Ook in het Pascha, door Mozes' dienst inge- zet, had het nieuwe verbond, het „verbond der genade en der verzoening“ (Avm.-formulier), zijn afkondiging gehad.

Maar pas in Christus' dood is het besloten, toen Hij riep: „Het is volbracht!“ Het Pascha van Mozes bracht geen verzoening; slechts teeken ervan. Het zei: door de poort van den dood tot het leven!

Het nieuwe verbond was er, maar in profetie; in hope.

Adam vroeg nog om herstel. Aäron om het ware zoenbloed.

Zoo is wel waarlijk Christus' zoendood vervul- ling. En zijn offer wordt centraal: zooals het Pascha erheen vooruit wees, zoo wijst het Avond- maal erheen terug, dat Christus hier instelt.

Maar de vervulling roept om nog vollere vol- heid. Op het nieuwe volgt het nieuwere. Christus wijst bij de inzet van het Avondmaal naar zijn eigen toekomst, en die van zijn Kerk, vooruit. Zijn dood is het einde niet. Zijn opstanding, opvaart tot heerlijkheid, volgt erop. Pascha-Avond- maal-Paschen, zoo is de lijn doorgetrokken.

Ook het Avondmaal is profetie. Hij heeft zeer begeerd, met zijn jongeren het laatste Pascha als Avondmaal te eten, om erin te profeteeren van zijn dood, en van zijn komende glorie.

En nu viert zijn Kerk wel telkenmale de gedach- tenis van zijn dood, waarin het nieuwe verbond is besloten. Maar ze houdt er ook gedachtenis in van zijn verheerlijking, waarin dit nieuwe ver- bond wordt vervuld.

Ze laat er zich ook ganschelijk van haar Heer in vertroosten van de toekomst, die haar wacht met Hem: „Ik zal de wijn nieuw MET U drinken in het Koninkrijk mijns Vaders“, spreekt Hij haar aan den Disch toe.

Ook dit Sacrament, dat vervulling van het Pascha van Mozes verkondigt, vraagt op zijn beurt om vervulling. En Christus belooft die.

Want het oude Paradijs, waar het oude verbond werd verbroken, roept om het nieuwe Paradijs, waar het nieuwe verbond zal zijn vervuld.

De Heere der heerlijkheid wil aan zijn verne- dering slechts worden herinnerd, om daarin van zijn verworven verhooging te kunnen profeteeren.

Gods lijn loopt door. Zijn nieuw verbond heeft nog toekomst.¹⁾

Wij zullen het Lam (Gods Offer en ons Pascha) zien, staande als geslacht.... in den troon van God. (Op. 5:6, 9, 12.)

Het gezang van Mozes, den dienstknecht Gods, en het gezang des Lams, zal bij de cithers Gods zeer heerlijk klinken. (Op. 15.)

Als de vervulling van het Pascha zijn vervul- ling zal hebben gevonden in het nieuwe Para- dijs, waar ook Adam zijn zal; de eerste die inging in het nieuwe verbond.

Koog-Zaandijk.

D. BROER Jr.

1) Th. Delleman, Het Heilig Avondmaal, Amsterdam, z. j., bl. 62—66. K. Schilder, Wat is de Hemel? Kampen, 1936, bl. 227—237.

KERKELUK LEVEN

„Rationaliseerend het mysterie naderen“. (VI.)

Reeds merkten we op, dat kennisneming van de ge- schriften der oude theologen van gereformeerden huize de oogen er voor opent, dat men aan den term „anhy- postatisch“ niet elkander binden mag, aan den term „onpersoonlijk“ evenmin, en aan de vertaling van „an- hypostatisch“ door „onpersoonlijk“ ook al niet. Tevens gaven we aan, hoe meermalen door oude gereformeerde theologen betoogd is, dat de „persoon“ of hypostase van Jezus Christus is geconstitueerd uit de beide naturen; „geconstitueerd“ werd dan scherp onderscheiden van „gecomponeerd“. Tevens, dat zij het geoorloofd achtten, den „persoon“ naar beide naturen te benoemen.

Deze opmerkingen hadden de bedoeling, te waar- schuwen tegen overhaaste beschuldigingen. En dat niet alleen. Ze wilden ook den overgang vormen tot de hieronder volgende historische bijzonderheid.

Reeds heb ik met een enkel woord er aan herinnerd, dat indertijd de vraag opgeworpen is, op welken grond men Christus als Middelaar al of niet tot voorwerp van aanbidding maken mocht. Omdat deze theo- logische strijdzaak rechtstreeks de kwestie raakt, hoe het „ik“ van Christus op te vatten is, wil ik er thans nog iets van zeggen.

Gemakkelijk wordt mij dit gemaakt door de disser- tatie van Dr A. Kuiper Jr (thans predikant te Rotter- dam). Dit proefschrift (Johannes Maccovius, Leiden, 1899), geeft, p. 366 v., een historisch overzicht van de polemiek, die indertijd vooral tusschen Amesius en Maccovius gevoerd is over de vraag, „of Christus als Middelaar mag worden aanbeden?“

Dat dit wel mocht, was — ik volg gemakshalve Dr Kuipers overzicht — door Amesius geleerd (366). Maar Maccovius ontwikkelde daartegen zijn bedenkingen. Volgens hem hebben wij Christus niet aan te roepen voorzoover hij Middelaar is, doch omdat Hij Middelaar is (366). Alleen als waarachtig God mag z.i. de Christus worden aanbeden. Christus heeft als God absolute, doch als Middelaar verkregen, verleende macht (366, 369). Als Middelaar heeft hij geen recht op een vereering overeenkomstig de eerste tafel der wet. De Hem als Middelaar toekomstende vereering wortelt in de tweede tafel; aldus Maccovius (366, 368).

Nu laten we deze zaak verder rusten. Voor ons doel krijgt haar behandeling eerst beteekenis, wanneer een „censor“, een criticus, zich in den strijd mengen gaat. Dr A. Kuiper toont, bl. 375, aan, dat deze „censor“ Walaëus is, één der opstellers van het reeds meermalen ter sprake gebrachte beroemde leerboek der gereformeerden, de Synopsis. Deze theoloog keerde op zijn beurt zich weer tegen Maccovius; men ziet, dat het in de oude tijden al net zoo toe ging onder de broeders, als tegenwoordig pleegt te geschieden.

Bij zijn critiek op Maccovius nu had Walaëus — de „censor“ van daareven — ook weer een anderen theo- loog, een ongenoemde, aangepakt (379). Die onbekende had enkele argumenten te berde gebracht, die weliswaar in Maccovius' geest redeneerden, doch niet uit Maccovius' eigen pen gekomen waren. We zullen — waar ons de personen vrijwel onverschillig zijn voor dit arti- kel — nu Maccovius A, Walaëus B, en den ongenoem- den theoloog C noemen.

C beweert (ik volg steeds Dr A. Kuipers weergave): „Wanneer Christus in Zijne hoedanigheid als Middelaar moet worden aanbeden, dan moet Hij ook als mensch worden aanbeden. Christus toch was en naar Zijne Godheid en naar Zijne menscheit onze Middelaar“ (379).

B stelt nu daartegenover: „Het middelaarschap raakt den Persoon van den Christus. Wanneer ik nu van Christus als mensch spreek, dan ziet dat op één der naturen van dien éénen Persoon, welke echter de waarde aller creaturen tot in het oneindige overtreft. Dit laatste zou nooit kunnen, als Christus alleen maar mensch was. Nu is Christus niet alleen naar Zijne menscheit, maar ook naar Zijne Godheid Middelaar. Het is der- halve eene dwaasheid, de eere, die den Persoon en het ambt toekomt, op één der naturen en wel op de mindere terug te trekken“ (379/380).

A schrijkt hiervan hevige: „leer uit dien één hen allen kennen“, zoo roept hij ietwat pathetisch uit. Hij vindt in het gevoelen van B „drieërlei onwaarheid“: 1o. dat aan Christus als Middelaar ook naar Zijne menscheit natuur, aanbidding toekomt; 2o. dat de Persoon des Middelaars en uit Zijne Godheid en uit Zijne menscheit bestaat, want de Persoon des Middelaars is niet anders dan de Persoon der Godheid; 3o. dat... — maar dat punt laten we hier rusten.

Want we staan hier even stil, om de balans op te maken. A schrijkt, als iemand den Persoon van den Middelaar laat „bestaan“ uit de twee naturen. Maar B houdt staande, dat het ongerijmd is, de eer, die den Persoon toekomt, op één der naturen te betrekken. En de Synopsis houdt vol, dat de hypostase van den Christus uit de twee naturen is „geconstitueerd“ (reeds vroeger haalde ik die uitspraak aan), dat men den Persoon naar beide naturen in eigenlijke spreek- wijze mocht benoemen (ed. Bavinck, 244/5). En dezelfde B is dan weer voorzitter geweest van die disputatie, die over de vereering (ook) van Christus handelde, en die in de Synopsis opgenomen is, en waarin er op ge- wezen wordt, dat de Zoon, óók als Middelaar

(etiam qu-
naam, op-
zou bulge-
waarom da-
kerk over
lijk aanro-
Gal. 1° enz-
zij er aan
op Philipp-
vorderende
hetgeen
over „de v-
Men lette c-
doen zijn“
volgende:
zijn dissert-
van Christus
de uitlegg-
Christus
als dienstke-
een doel he-
En bij het
(aan Chris-
tus „een zo-
zoo hoog, v-
van God
onderworpe-
als: „In gu-
Men ziet
wie zou w-
terminologi-
strevten het
het „ik“ v-
komt alwe-
„ik“? Om
vraagt, wa-
soon toeko-
worden? B-
mers de a-
aan de ho-
Dr Kuyp-
broeders zi-
me chez m-
Beza, Urs-
Pareus, Bu-
vius wees
chius, Altin-
beide reeki-
vuur van c-
versiteiten:
nopsis) ko-
Rivetus —
weer voor
zijn tegen
zijn in het
werking op
En zoo voo-
Voor ons
danks s
hoofdzak-
en als één
waardeering
eeniging de
werp van a
in Chris-
den God
lijke nat-
lijk door ee-
tijd een Ba-
eens Konin-
ook komt d
God en mer-
maar men
te geven“
dat Walaë-
„salvo alio-
Dat wil t
zij er ande-
Ware dit
vernomen,
geloste kwe-
de uitspraak
Janse), aar
„Als de E
geheel, zoos
heid des P-
Hij gekruis-
hemel“ (III
Janse hiern
aan hen, d
de vraag, of
menschelijk
Maar ik
het zwijger
willen onde-
bij „biblicis
Vermoede
wat vele ve-
dat gevoele
ook door P-
zal men he-
Zoo niet,
heirschare
„De Banier
„Creatio“
In het jo-
schrift“ kor-
A. D. R. Pe-
Steen becoo-